

HERKES İÇİN TASARIM İLKELERİ BAĞLAMINDA KAMPÜS MOBİLYA TASARIMLARININ ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ ÖZELİNDE İRDELENMESİ

AN ANALYSIS OF CAMPUS FURNITURE DESIGN AT ÇUKUROVA UNIVERSITY IN THE CONTEXT OF DESIGN PRINCIPLES FOR ALL

Necla SEMERCİ¹

Tülay CANBOLAT²

ORCID: N.S. 0000-0003-1161-2347
T.C. 0000-0002-3591-6575

Corresponding author/Sorumlu yazar:

¹ Necla Semerci

Hasan Kalyoncu University, Türkiye

E-mail/E-posta: necla.semerci@hku.edu.tr

² Tülay Canbolat

Çukurova University, Türkiye

E-mail/E-posta: tozdemir@cu.edu.tr

Received/Geliş tarihi: 06.01.2026

Benzerlik Oran/Similarity Ratio: %6

Revision Requested/Revizyon talebi:

26.02.2026

Last revision received/Son revizyon teslimi:

23.03.2026

Accepted/Kabul tarihi: 27.03.2026

Etik Kurul İzni/ There is no element in the study that requires ethics committee approval. / Çalışmada etik kurul onayı gerektiren bir unsur bulunmamaktadır.

Citation/Atf: Semerci, N. & Canbolat, T. (2026). Herkes İçin Tasarım İlkeleri Bağlamında Kampüs Mobilya Tasarımlarının Çukurova Üniversitesi Özelinde İrdelenmesi. The Turkish Online Journal of Design Art and Communication, 16 (2), 910-932. <https://doi.org/10.7456/tojdac.1857214>

Öz

Herkes için tasarım, yaş, cinsiyet, fiziksel yeterlilik, duyuşal farklılık veya sosyal statü ayrımı gözetmeksizin tüm bireylerin mekânları eşit, güvenli ve bağımsız biçimde kullanabilmesini hedefleyen kapsayıcı bir tasarım yaklaşımıdır. Bu çalışma, üniversite kampüslerinde yer alan açık alan mobilyalarının herkes için tasarım ilkeleri doğrultusunda değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Araştırma, Çukurova Üniversitesi Balcalı Kampüsü örneğinde yürütülmüş olup nitel araştırma yöntemlerinden betimsel alan incelemesi yaklaşımı benimsenmiştir. Alan fotoğrafları çekilmiş ve yerinde gözlem yapılarak veriler toplanmıştır. Kampüs içerisinde yer alan duraklar, oturma elemanları, yaya yolları, rampalar, aydınlatma ve bilgilendirme elemanları ile atık kutuları evrensel tasarım ilkeleri çerçevesinde analiz edilmiştir. Araştırma sonuçları incelenen kampüs örneğinde bu elemanların önemli bir bölümünün herkes için tasarım ilkeleri açısından yeterli olmadığını ortaya koymaktadır. Çalışma, kampüs tasarımlarında herkes için tasarım odağında kapsayıcı ve bütüncül bir yaklaşımın gerekliliğini vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Herkes İçin Tasarım, Herkes İçin Tasarım İlkeleri, Kampüs Mobilyaları, Erişilebilirlik, Üniversite Kampüsleri.

Abstract

Design for all is an inclusive design approach that aims to enable all individuals to use spaces equally, safely, and independently, regardless of age, gender, physical ability, sensory differences, or social status. This study aims to evaluate outdoor furniture in university campuses in line with the principles of design for all. The research was conducted using the descriptive field study approach, one of the qualitative research methods, with Çukurova University Balcalı Campus as an example. Field photographs were taken, and data was collected through on-site observation. Bus stops, seating elements, pedestrian paths, ramps, lighting and information elements, and waste bins located within the campus were analyzed within the framework of universal design principles. The research results reveal that a significant portion of these elements in the examined campus example are insufficient in terms of design principles for everyone. The study emphasizes the necessity of an inclusive and holistic approach focused on design for everyone in campus designs.

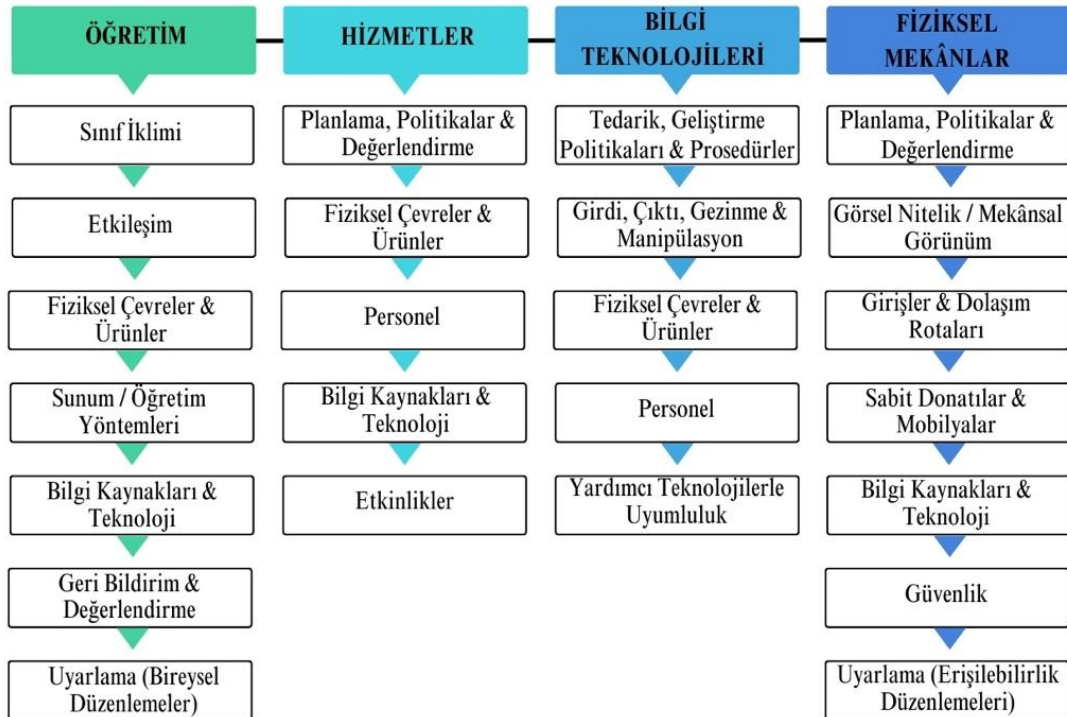
Keywords: Design For All, The Principles Of Design For All, Campus Furniture, Accessibility, University Campuses.

GİRİŞ

Herkes için tasarım kavramı başka bir deyişle evrensel tasarım kavramıdır. Design for All Europe organizasyonu “herkes için tasarım” kavramını insan çeşitliliğini, sosyal kapsayıcılığı ve eşitliği temel alan bir tasarım yaklaşımı olarak tanımlamaktadır (Kercher, 2008). Tasarım sürecinin odağında kullanıcı yer almaktadır. Mekânlar kullanıcıların ihtiyaçlarına göre biçimlendirilir. Herkes için tasarım; mekânların ve ürünlerin ve farklı yaş grup ve yetenek düzeylerine sahip bireylerin yanı sıra fiziksel engeli bulunan kullanıcılar tarafından da geniş kapsamda kullanılacak biçimde tasarlanmasını ifade eden bir yaklaşım olarak ele alınmaktadır (Schwab, 2004). Herkes için tasarım, başlangıçta ticari ürünler ve mimari tasarım alanlarında geliştirilmiş olup, günümüzde eğitim ortamlarının daha kapsayıcı hâle getirilmesine yönelik önemli bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir. Bu yaklaşım, yalnızca öğretim süreçlerinin değil; aynı zamanda fiziksel mekânların, öğrenci hizmetlerinin ve teknolojik altyapının kullanıcılar için erişilebilir ve kullanılabilir biçimde düzenlenmesini hedeflemektedir.

Yükseköğretim kurumlarında evrensel tasarımın uygulanması, kampüs ortamının öğrenciler, akademik personel, idari çalışanlar ve ziyaretçiler için daha kapsayıcı ve erişilebilir olmasına katkı sağlamaktadır. Evrensel tasarım uygulamaları belirli bir son noktaya ulaşmaktan ziyade, sürekli gelişen ve aşamalı biçimde ilerleyen bir süreç olarak ele alınmaktadır. Bu süreç; hedef belirleme, araştırma, planlama, uygulama ve değerlendirme gibi adımları içeren dinamik bir yaklaşımı gerektirir (Burgstahler, 2020). Şekil 1’de eğitim alanlarında erişilebilirlik ve herkes için tasarım bileşenlerinin kapsayıcı bir anlayışla ele alınması gerektiğine işaret etmektedir. Bu yaklaşım; öğretim ortamı, hizmetler, bilgi teknolojileri ve fiziksel mekânlar olmak üzere farklı alanlarda erişilebilirlik, kullanılabilirlik ve eşit katılımın sağlanmasına yönelik düzenlemeleri içermektedir. Erişilebilirlik, herkes için tasarım yaklaşımının temel bileşenlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Bu yaklaşım, farklı yaş ve fiziksel özelliklere sahip bireylerin mekânları eşit biçimde kullanabilmesini hedefleyen bir tasarım anlayışını ifade etmektedir. Erişilebilirlik standartlarında yer alan ölçütler de bu yaklaşım ile paralellik göstermekte ve mekânların tüm kullanıcı grupları tarafından kullanılabilmesini destekleyen tasarım ilkelerini içermektedir (Preiser & Smith, 2011; Schwab, 2004; Steinfeld, 2012). Böylece kampüs ortamında yer alan eğitim süreçleri, destek hizmetleri, dijital altyapılar ve mekânsal düzenlemeler birlikte değerlendirilerek, kullanıcı grupları için daha erişilebilir bir öğrenme çevresi oluşturulması hedeflenmektedir (Burgstahler, 2020) (Şekil 1).

Şekil 1. Eğitim alanlarında erişilebilirlik ve herkes için tasarım bileşenleri (Burgstahler, 2020)

İnceleme kapsamına alınan veriler herkes için tasarım yaklaşımı kapsamında herkes için tasarım ilkeleri ve erişilebilirlik koşulları dikkate alınarak analiz edilmiştir. Çalışma kapsamı kampüs ölçeğinde fiziksel mekân bileşenleri altında değerlendirilen unsurlarla sınırlandırılmıştır. Bu kapsamda; mobilyalar başlığı altında oturma elemanları, sabit donatı elemanları kapsamında duraklar ve atık kutuları, bilgi kaynakları ve teknoloji kapsamında bilgilendirme elemanları, güvenlik kapsamında aydınlatma elemanları, giriş ve dolaşım rotaları kapsamında yaya yolları ile rampalar analiz edilmiş olup planlama-politikalar kapsamında Türkiye’de YÖK tarafından belirlenen erişilebilirlik kriterleri incelenmiştir. Ayrıca söz konusu elemanların erişilebilirlik koşulları ile birlikte bu koşulları destekleyen görsel nitelikleri de irdelenmiştir.

Engelsiz tasarım kavramının 20. yüzyılın ortalarında ortaya çıktığını ifade eden Ostroff (2011) çalışmasında yapılı çevrede engelli bireylerin karşılaştığı fiziksel engellerin ortadan kaldırılmasına yönelik tasarım yaklaşımlarını ifade etmek amacıyla kullanılmaya başlandığını ifade etmektedir. Benzer şekilde erişilebilir tasarım kavramı da literatürde bireylerin mekânlara ve ürünlere daha kolay ulaşabilmesini sağlamaya yönelik tasarım çözümlerini tanımlamak için kullanılmaktadır (Iwarsson & Ståhl, 2003). Bu doğrultuda, farklı ürün ve çevrelerin erişilebilir biçimde tasarlanabilmesine rehberlik eden çeşitli standartlar ve tasarım kılavuzları geliştirilmiştir. Özellikle eğitim yapıları ve kampüs ortamları için hazırlanan erişilebilirlik rehberleri, üniversite mekânlarının kullanıcılar tarafından kullanılabilir olmasını sağlamaya yönelik önemli bir çerçeve sunmaktadır. Çalışmada “*Günümüz Kampüs Anlayışı*” başlığı altında bu erişilebilirlik standartlarına ayrıca değinilmiştir.

Çalışmanın amacı, Çukurova Üniversitesi Balcalı Kampüsü’nde sabit donatılarda yer alan durakların ve atık kutularının; mobilyaları kapsayan oturma elemanlarının; giriş ve dolaşım rotalarındaki yaya yolları ile rampaların; güvenlik bileşenine dâhil aydınlatma elemanlarının; bilgi kaynakları ve teknolojik altyapıyı oluşturan bilgilendirme elemanlarının yerinde gözlemlerle incelenmesi, mevcut sorunların belirlenmesi ve elde edilen verilerin analiz edilmesidir.

HERKES İÇİN TASARIM İLKELERİ

Literatürde, her yaş grubundaki bireylerin fiziksel, duyuşsal, bilişsel ve sosyal farklılıklarını tasarım sürecinin tüm aşamalarında dikkate alan *herkes için tasarım* yaklaşımı; kapsayıcı tasarım, evrensel tasarım ve yaşam boyu tasarım gibi kavramlarla ifade edilmekte ve uygulama ölçeğine bağlı olarak farklı biçimlerde ortaya çıkmaktadır (Evcil, 2014). Mimar / ürün tasarımcısı, eğitimci Ronald Mace (1997), 1970’lerde evrensel tasarım terimini ortaya koyarak herkes için daha erişilebilir ve kullanılabilir bir tasarım yaklaşımını savunmuştur. Herkes için tasarım, başlangıçta engelli kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla geliştirilmiş, daha sonra ise mekân ve ürün tasarımları tüm bireylere uyum sağlayacak biçimde yeniden düzenlenmiştir (Goldsmith, 2007). Bu doğrultuda mekân ve çevre düzenlemelerinin en geniş kullanıcı kitlesini kapsayacak biçimde tasarlanması önem kazanmaktadır. Dolayısıyla *herkes için tasarım* anlayışı, bireyleri fiziksel, duyuşsal ya da bilişsel farklılıkları nedeniyle ötekileştirmeden kullanıcıların eşit biçimde yararlanabileceği mekânların oluşturulmasını amaçlayan bir tasarım yaklaşımı olarak değerlendirilmektedir.

1990’lı yılların ortalarında, ABD Eğitim Bakanlığı tarafından sağlanan destek ile Evrensel Tasarım Merkezi’nde (CUD, 1997) ürün geliştiriciler, mimarlar, çevre tasarımcıları ve mühendislerden oluşan bir çalışma grubu bir araya gelmiş ve ürün ya da mekân tasarım süreçlerinde dikkate alınması gereken yedi temel evrensel tasarım ilkesini ortaya koymuştur. Herkes için tasarım ilkeleri, herkes için tasarım yaklaşımının temel kavramlarını açıklayarak farklı tasarım disiplinlerinde yol gösterici olmuştur. Bu ilkeler, tasarımların sistematik biçimde değerlendirilebilmesini ve kullanıcıların erişilebilir, işlevsel çözümler konusunda farkındalık kazanmasını sağlamayı amaçlamaktadır (Story vd., 1998). Belirlenen ilkeler birbirinden tamamen bağımsız olmayıp aralarında etkileşim bulunmaktadır. İlkeler yediye ayrılmış gibi görünse de birçok örnek birden fazla ilkeyi aynı anda yansıtabilmektedir (Soydaş Çakır & Belir, 2018). Söz konusu ilkeler; “*Eşit kullanım, Kullanımda esneklik, Basit ve sezgisel kullanım, Algılanabilir bilgi, Hatalara dayanım, Düşük fiziksel çaba, Yaklaşım ve kullanım için uygun boyut ve mekân ilkeleri*” (Aslaksen, Bergh, Bringa, & Heggem, 1997) olarak alt başlıklar halinde incelenmiş ve çalışmada ele alınmıştır.

• Eşit Kullanım

Eşit kullanım ilkesi farklı fiziksel ya da bilişsel yetilere sahip kullanıcıların mekân ve ürünlerin eşit bir şekilde kullanılmasına olanak tanınmasını hedeflemektedir (Goldsmith, 2007). Tasarım ürünleri tüm bireyler için eşdeğer olmalıdır. Mekânların giriş ve çıkış alanları ile yatay ve dikey sirkülasyon elemanlarının kullanıcılar tarafından eşit biçimde kullanılabilir olması, eşit erişim ilkesinin bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir (Evcil, 2014). Örneğin tekerlekli sandalye kullanan engelli bir bireyin konferans salonu sahnesine çıkamaması, sinema koltuklarının çocuk izleyiciler için perde görüşünü engellemesi, sosyal alan girişlerinde yalnızca merdiven bulunması tasarımın adil ve kapsayıcı bir kullanım sağlamadığını göstermektedir. Şekil 2a’da bulunan Ed Roberts Kampüsünde ve 2b’de yer alan Yarçallı şehrinde bulunan Özgürlük Meydanında, dikey sirkülasyonu sağlaması açısından rampa kullanılması eşit kullanım ilkesine uygun tasarlanmış olduğunun göstergesidir (Şekil 2a-2b).

2a

2b

Şekil 2a-2b. Eşit kullanım ilkesine uygun tasarlanmış yapılar (2a: <https://cahill-sf.com/portfolio/ed-roberts-campus/>, 2b: <https://www.peyzax.com/ozgurluk-meydani-azadlik-meydani/>)

• Kullanımda Esneklik

Tasarım, bireylerin farklı tercihlerine uyum sağlayacak şekilde çeşitli kullanım biçimlerine sahip olmalıdır. Uyarlanabilir özellikler, evrensel kullanılabilirliğin temelini oluşturmaktadır. Örneğin, yüksekliği ayarlanabilir bir muayene masası; hastaların rahatça çıkıp inmesini kolaylaştırırken, sağlık çalışanlarına da işlemi uygun ve ergonomik yükseklikte gerçekleştirme olanağı sunmaktadır (Goldsmith, 2007). Herkes için tasarım anlayışında ürünün kullanılmasında esneklik sağlanmaktadır. Sağ veya sol elini kullanan bireyleri için alternatifler üretilmektedir. Mekânların, hareketli bölücü elemanlar aracılığıyla kullanım amacına göre küçülüp büyüebilmesi, aydınlatma sistemlerinin çalışma koşullarına bağlı olarak ışık düzeylerinin ayarlanabilmesi kullanımda esneklik ilkesiyle ilişkilendirilmektedir. Şekil 3a’da görülen dış mekân tasarım düzeninde basamaklı oturma elemanları, farklı yükseklik alternatifleri sunarak kullanıcıların bireysel tercihlerine göre mekânda dolaşım sunarak kullanımda esneklik ilkesini destekleyen bir örnek niteliğindedir. Şekil 3b’de ise farklı yüksekliklere ait basketbol potalarının farklı yaş gruplarına ve fiziksel özelliklere sahip kullanıcılar tarafından kullanımına uygun biçimde düzenlendiği görülmektedir (Şekil 3a-3b).

(3a)

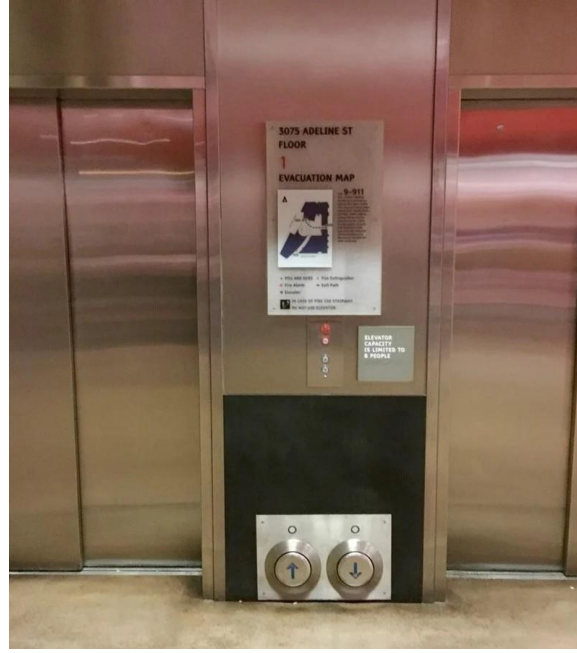
(3b)

Şekil 3a-3b. Basamaklı ve çok işlevli açık alan düzenlemesi (3a) (<https://www.re-thinkingthefuture.com/architectural-community/a4728-universal-design-architecture/>) Farklı kullanıcı gruplarına yönelik tasarlanmış oyun alanı (3b) (<https://www.stirworld.com/see-features-rita-lee-park-reconceives-the-afterlives-of-sports-sites-built-for-the-rio-olympics>)

- **Basit ve Sezgisel Kullanım**

Tasarım, kullanıcıların deneyim seviyesi, bilgi birikimi, dil becerisiyle birlikte dikkat durumundan bağımsız olarak kolay anlaşılabilir ve kullanılabilir olmalıdır. Kullanıcı arayüzü ve etkileşim biçimi, açık ve sezgisel olmalıdır (Goldsmith, 2007).

Basit ve sezgisel kullanım ilkesi, kullanıcıların dil becerileri ya da deneyim düzeyleri ne olursa olsun, tasarımı sezgileriyle kolayca anlayıp kullanabilmelerini hedeflemektedir. Bu ilke, kullanıcının ürünü ya da mekânı en yalın biçimde kavrayıp etkin bir şekilde kullanabilmesini amaçlamaktadır. Şekil 4’te yer alan görselde düşey sirkülasyon aracı olan asansörde kullanılan panel yer almaktadır. Bu tasarım, kullanıcıların deneyim düzeyi, yaş, dil veya dikkat düzeyi fark etmeksizin kolaylıkla anlayabileceği basit ve sezgisel bir kullanım biçimi sunmaktadır (Şekil 4).

Şekil 4. Basit ve sezgisel kullanıma örnek (<https://www.re-thinkingthefuture.com/architectural-community/a7158-what-are-the-7-principles-of-universal-design/>)

Tasarımcı, tasarım sürecinde ortaya koyduğu ürünün herkes tarafından kolayca anlaşılabilir olmasını hedeflemektedir. Bu doğrultuda, kullanıcının deneyim düzeyi, dil bilgisi ya da dikkat süresi ne olursa olsun, herkesin erişip kullanabildiği düzenlemeler yapmaya çalışmaktadır. Amaç, farklı okuma becerilerine ve dil yatkınlıklarına sahip bireylerin de çevreyi doğru biçimde algılayabildiği okunabilir mekânlar oluşturmaktır. Örneğin, yabancı bir bireyin bulunduğu kentte dili bilmeden yönlendirme elemanları sayesinde gideceği yeri bulabilmesi, bu ilkenin uygulamasına örnek teşkil etmektedir (Evcil, 2014).

- **Algılanabilir Bilgi**

Tasarım, kullanıcıya iletilmesi gereken bilgileri çevresel koşullardan bağımsız biçimde aktarabilmelidir. Bu durum, bilginin birden fazla duyu yoluyla iletilmesini gerektirmektedir; görsel, işitsel ve dokunsal unsurlar bu kapsamda önemli rol oynamaktadır. Örneğin, bir metro bilet makinesi, görme yetersizliği olan bireyler için kabartmalı yazılar, düşük görme düzeyine sahip kullanıcılar için yüksek kontrastlı metinler ve sesli yönlendirmeler sunmaktadır. Ayrıca yinelenen sesli geri bildirimler, bilişsel işlem güçlüğü yaşayan kullanıcılar için de destekleyici bir işlev görmektedir (Goldsmith, 2007). Bu ilke, tasarımın kullanımına ilişkin temel bilgilerin herkes tarafından kolayca fark edilip anlaşılabilmesi için çarpıcı ve ayırt edici renklerin, biçimlerin, yazı karakterlerinin ve sembollerin kullanılmasını ifade etmektedir. Şekil 5’te de görüldüğü gibi kampüs planlamasında sıklıkla tercih edilen harita kullanıcıların kolaylıkla mekânlara erişebilmelerine yardımcı olmaktadır (Şekil 5).

Şekil 5. Yönlendirme levhaları (<https://www.fndry.com/campus-directory/>)

- **Hatalara Dayanım**

Hatalara dayanım ilkesi, tasarım sürecinde kullanıcı güvenliğini korumayı ve olası kazaları en aza indirmeyi amaçlamaktadır (Akıncı, 2014). Bu kapsamda tasarım, hataların oluşmasını zorlaştırmalı; meydana gelen hatalarda ise zarar riskini en düşük düzeyde tutmalıdır. Örneğin biçme makinelerindeki güvenlik kolu, kullanıcı elini çektiğinde bıçağın durmasını sağlayarak yaralanmaları önlemektedir (Goldsmith, 2007). Benzer biçimde, rampalarda yer alan kenar yükseltileri düşmeleri engellemekte, yürüyen merdivenlerdeki uyarı etiketleri olası tehlikelere karşı farkındalık yaratmakta ve metro istasyonlarında kullanılan güvenlik kapıları kazaları önlemektedir (Ökten, 2018). Bu tür düzenlemeler, tasarımın hatalara karşı dayanıklı ve kullanıcı güvenliğini ön plana çıkaran bir anlayışla kurgulanması gerektiğini göstermektedir. Örneğin Şekil 6’da yer alan Virginia Üniversitesi kampüsünde tasarlanan rampa, hem kullanıcı güvenliğini ön planda tutacak biçimde hem de çevreyle uyum sağlayacak şekilde tasarlanmıştır (Şekil 6).

Şekil 6. Virginia Üniversitesin’de bulunan rampa tasarımı
(https://news.virginia.edu/sites/default/files/article_image/lawn_ramps_da_header_3-2.jpg)

- **Düşük Fiziksel Çaba**

Tasarım, kullanıcıların araçları ve mekânları etkili, konforlu ve minimum fiziksel çaba ile kullanabilmesini sağlamaktadır. Bu ilke, fiziksel zorlanmanın azaltılmasını ve kullanım sürecinde verimliliğin artırılmasını amaçlamaktadır (Goldsmith, 2007). Ürünlerin ve mekânların, tekrarlayan hareketleri en aza indirerek ve aşırı güç kullanımını gerektirmeden işlevsel biçimde kullanılabilmesi, kullanıcı konforunu ve erişilebilirliği artırmaktadır. Bu kapsamda, tasarımın en az eforla ulaşılabilir ve kullanılabilir olması temel bir gereklilik olarak görülmektedir (Ökten, 2018). Örneğin dokunmadan sensörle açılıp kapanan kapak tasarımları kullanıcıların minimum güç harcayarak açma ve kapatma eylemini kontrol etmesine imkan tanımakta ve hijyen açısından da avantaj sağlamaktadır (Şekil 7).

Şekil 7. Akıllı Sensörlü Otomatik Çöp Kutusu (<https://marinedancer.en.made-in-china.com/product/OmQpEqiYOZWR/China-Smart-Sensor-Trash-Can-Automatic-Dustbin-Automated-Smart-Recycling-Bin.html>)

Bu ilke kapsamında, kullanıcıların fiziksel çabasını azaltan ve konforunu artıran tasarım örnekleri çoğaltılabilir. Göz hizasında yerleştirilen tabelalar bilginin kolayca görülmesini sağlamakta; sesli komutla çalışan bilgisayar sistemleri tekrarlayan klavye kullanımını azaltmaktadır. Aynı şekilde, kilitlenebilen mekanizmaya sahip bahçe sulama tabancaları sürekli el basıncını önleyerek el yorgunluğunu azaltmaktadır. Ayrıca, metro istasyonlarında otomatik algılayıcı turnikeler hem güvenliği sağlamaktadır hem de kullanıcıların geçişini pratik hâle getirmektedir (Ökten, 2018).

• Yaklaşım ve Kullanım İçin Uygun Boyut ve Mekân

Tasarımda, bireylerin mekâna rahatça yaklaşabilmesi ve kullanabilmesi için uygun boyut ve boşlukların sağlanması gerekmektedir. Bu ilke, özellikle bina içi ve kentsel tasarımlarda erişilebilirliği artırmayı hedeflemektedir. Tekerlekli sandalye kullanan bireyler için yeterli geçiş mesafesi bırakılmasıyla ATM, bilet makinesi ya da market kasası gibi alanlardaki çeşitli düzenlemelerle herkesin eşit biçimde erişimini mümkün kılmaktadır (Evcil, 2014). Bu ilke, tasarımın kullanıcıların beden ölçüsü, duruş biçimi veya hareket kabiliyeti ne olursa olsun, ürünü rahatlıkla kullanabilmesini hedeflemektedir. Şekil 8’de görülen görselde sensörle açılan kapı, kullanıcıların herhangi bir fiziksel temas kurmadan veya dışarıdan yardım gereksinimi duymadan mekâna erişimini kolaylaştırmaktadır. Kapının sensör aracılığıyla kullanıcı hareketine tepki vererek otomatik biçimde açılması, engelsiz geçişi desteklemektedir. Söz konusu uygulama herkes için tasarım anlayışına bir örnek sunmaktadır (Şekil 8).

Şekil 8. Dokunmadan sensörle açılan otomatik kapı (<https://us.beasensors.com/en/segment/pedestrian-entrance-sensors/low-energy-doors/>)

Mace'in ortaya koyduğu bu ilkeleri temel alan Manley, ilerleyen dönemlerde mevcut yedi ilkeye ek olarak üç ilke daha önermiştir. Bunlar; bireyin çevreden hoşnutluğu, işlevsel ve estetik uyum, sosyal uyum ve katılım ilkeleridir (Evcil, 2014).

- **Bireyin Çevreden Hoşnutluğu**

Manley'in (2000) herkes için tasarım yaklaşımına eklediği sekizinci ilke, bireyin çevresiyle kurduğu etkileşimi güçlendirmeyi ve çevresine yönelik memnuniyetini artırmayı amaçlamaktadır. Bu ilke, bireyin yaşadığı çevreyle sürekli bir iletişim içinde olması gerektiğini vurgulamaktadır. Birey, çevresiyle etkileşim kurdukça oraya karşı aidiyet geliştirir, bulunduğu mekânı kimliğiyle bütünleştirir, o yere özgü imgeler oluşturur ve bu sayede çevresini güvenli ve yaşanabilir bir alan hâline getirir. Özellikle kentsel mekânlarda bu etkileşimin kullanıcı tarafından algılanması, mekânın yaşam kalitesini ve sürdürülebilirliğini artırmaktadır (Ökten, 2018). Şekil 9'da görülen görselde, organik biçimli yaya yolları ve farklı kotlara erişimi kolaylaştıran bir yaklaşımla düzenlenmiş yeşil alanlar, kullanıcıların çevresiyle kurduğu etkileşimi güçlendiren, kullanıcı memnuniyeti artıran ve sosyalleşmeyi destekleyen bir mekânsal düzenleme örneği sunmaktadır (Şekil 9).

Şekil 9. Little Island park alanı ve peyzaj düzenlemesi (<https://yapidergisi.com/kucuk-ada/>)

- **İşlevsel ve Estetik Uyum**

İşlevsel ve estetik uyum ilkesi, yaşanan çevre ve kullanılan ürünlerin hem çağın gereksinimlerine uyum sağlayacak biçimde işlevsel hem de estetik olmasının önemine vurgu yapmaktadır. Başlangıçta herkes tarafından kullanılabilir ürünlerin estetik açıdan yetersiz olacağı düşünülse de, bu tasarımların hem estetik hem de işlevsel nitelikler taşıdığı görülmüştür. Evcil (2014) çalışmasında “Günümüzde teknolojinin ilerlemesiyle, araç ve gereçler kullanıcılar için daha erişilebilir ve anlaşılır hâle gelmektedir. Örneğin, asansörlerde görme engelli kullanıcılar için kabartmalı tuşlara ek olarak sesli uyarı sistemlerinin bulunması, erişimi hem daha güvenli hem de kapsayıcı hâle getirmektedir” şeklinde ifade etmektedir.

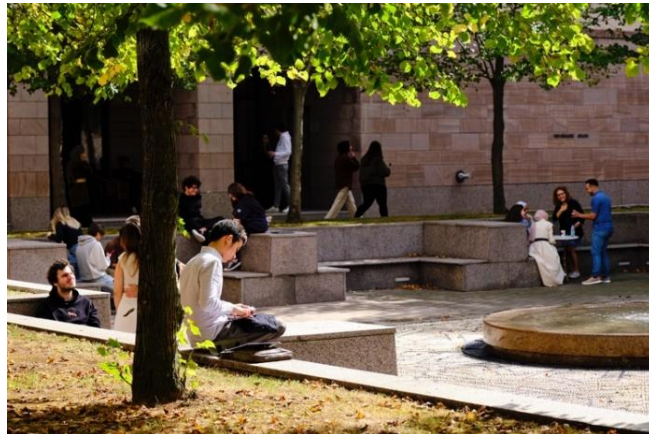
Şekil 10'da görülen The Dewey School yapısı, blokları arasındaki köprü bağlantıları, üst kotta dolaşım sağlayarak işlevsel olarak süreklilik oluşturmaktadır. Bu elemanlar, mekânın görsel bütünlüğünü güçlendirerek tasarımın estetik kurgusuna katkı sağlamaktadır. Merkezde yer alan açık alanın çok işlevli bir mekân oluşturması, üst kotlardaki dolaşım akslarının da bu işlevsel çeşitliliği görmesi, cephe düzeninin işlev ve estetiği bir araya getirdiği bir anlayış olmakla birlikte hem fiziksel hem de görsel erişilebilirliği de destekleyen bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir. Bu çerçevede yaya dolaşım sistemi, açık alan düzenlenmesi ve cephe düzeni birlikte ele alındığında, işlevsellik ile estetik uyum ilkesini ve erişilebilirliği desteklediği görülmektedir (Şekil 10).

Şekil 10. Çok işlevli açık alan ile üst kot dolaşım sistemine sahip kampüs kurgusu ve erişilebilirlik (<https://globaldesignnews.com/112-architects-designs-a-campus-for-the-dewey-schools-that-weaves-together-a-range-of-facilities-and-innovative-climatic-functions-in-one-sprawling-complex/>)

• Sosyal Uyum ve Katılım

Sosyal uyum ve katılım ilkesi, bireylerin yaşadıkları toplumla etkileşim kurmasını ve toplumsal yaşama aktif biçimde katılmasını esas almaktadır. Toplumsal uyum sağlayamayan veya karar süreçlerinde yer almayan bireyler, sağlıklı bir toplum yapısının oluşumunu güçleştirmektedir. Sosyal adalet ve eşitlik ilkeleri, herkes için tasarım anlayışının temelini oluşturmaktadır. Tasarım, yalnızca fiziksel mekânlara yönelik düzenlemeler yapmakla kalmamakta; aynı zamanda sosyal yapının güçlenmesine ve sürdürülebilirliğine de katkı sunmaktadır. Örneğin, kamusal alanların eşitlikçi biçimde tasarlanması ve hizmetlerin kullanıcılar tarafından erişilebilir olması, sosyal katılımın ve adaletin sağlanmasında önemli bir adım olarak görülmektedir (Evcil, 2014). Şekil 11’de yer alan üniversite kampüs avlusu, sosyal uyum ve katılım ilkesini mekânsal düzlemde görünür kılan bir örnek niteliğindedir. Ağaçlar ile tanımlanan gölgeli alanlar, basamaklı oturma elemanları ve merkezde konumlanan su ögesi; farklı ölçeklerde sosyal etkileşime olanak tanıyan esnek bir mekân kurgusu oluşturmaktadır. Bireysel çalışma, grup sohbetleri ve dinlenme alanları aynı mekânsal çerçeve içerisinde bir arada gerçekleşebilmektedir. Bu durum mekânın işlevli ve kapsayıcı niteliğini güçlendirmektedir. Yaya odaklı çevresel düzenleme ve oturma alanları kullanıcıların mekâna uyum sağlamasını ve kamusal yaşama katılımını destekleyen bir tasarım yaklaşımını ortaya koymaktadır (Şekil 11).

Şekil 11. Üniversite kampüsünde sosyal etkileşimi destekleyen açık avlu düzenlemesi. (<https://www.unic.eu/en/open-cases>)

GÜNÜMÜZ KAMPÜS ANLAYIŞI

Kampüs kavramı, yalnızca eğitim faaliyetlerinin gerçekleştiği alanları değil, aynı zamanda öğrencilerin sosyal ve kültürel gelişimlerine katkı sağlayan, toplumsal iletişim ve aidiyet duygusunu güçlendiren mekânları da kapsamaktadır. Dünyada sosyal topluluklardan biri olarak kabul edilen yükseköğretim kurumları arasında üniversitelerin temel görevi; gençleri geleceğe hazırlamak, onların bilgi, beceri,

değer ve sorumluluk bilincini geliştirmektir. Günümüzde üniversiteler, yalnızca eğitim-öğretim faaliyetlerinin yürütüldüğü kurumlar olmanın ötesine geçerek; çalışma, beslenme, alışveriş, eğlence, spor ve sağlık gibi farklı işlevleri de içeren, çok yönlü yaşam alanları hâline gelmiştir. Bu nedenle modern üniversiteler, küçük bir kent modelini andıran kampüs yerleşkeleri şeklinde planlanmaktadır (Büyüksahin Sıramkaya, 2018). Bir üniversite kampüsünün planlanması; ülkenin eğitim politikaları, öğrenci sayısı, fakülte dağılımları, akademik personel oranları, bilim dalları arasındaki ilişkiler ve büyüme potansiyelleri dikkate alınarak yürütülmektedir. Bu süreçte ihtiyaçların ve önceliklerin belirlenmesi, hedeflerin ölçülebilir standartlara dönüştürülmesi ve bu hedeflere uygun mekânsal çözümlerin geliştirilmesi, planlama faaliyetinin temelini oluşturmaktadır (Erkovan, 2013). Bu açıdan kampüsler, hem kentsel ölçekte bir yaşam alanı oluşturmakta hem de toplumsal bütünleşmeyi desteklemektedir.

Türkiye’de yükseköğretim kurumlarında erişilebilir ve kapsayıcı kampüs ortamlarının teşvik edilmesine yönelik önemli uygulamalardan biri “Engelsiz Üniversite Ödülleri” kapsamında verilen bayrak ödülleridir. Bu kapsamda üniversitelerin YÖK’e (2025) göre erişilebilirlik çalışmaları; “mekânda erişilebilirlik (Turuncu Bayrak), eğitimde erişilebilirlik (Yeşil Bayrak) ve sosyo-kültürel faaliyetlerde erişilebilirlik (Mavi Bayrak) olmak üzere üç temel başlık altında değerlendirilmektedir.” (YÖK, 2025). Özellikle Mekânda Erişilebilirlik (Turuncu Bayrak), yükseköğretim kurumlarının açık, yarı açık ve kapalı alanlarının engelli bireylerin erişimine uygun biçimde düzenlenmesini ve fiziksel erişilebilirlik standartlarını karşılamasını esas almaktadır. Bu doğrultuda erişilebilirlik kriterlerini sağlayan üniversiteler ödüllendirilerek kampüs mekânlarının evrensel tasarım ilkeleri doğrultusunda geliştirilmesi teşvik edilmektedir (YÖK, 2025). Mekânda Erişim (Turuncu Bayrak), yükseköğretim kurumlarında fiziksel erişilebilirlik standartlarını bu esaslara göre karşılayan ödüldür. Amasya Üniversitesi Merzifon Merkez Yerleşkesi Gümüşhacıköy Kampüsü, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Esenboğa Külliyesi, Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Merkez Kampüs, Hacettepe Üniversitesi Hacettepe Aso 1. Osb Meslek Yüksekokulu, İbn Haldun Üniversitesi Başakşehir Külliyesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Seydişehir Yerleşkesi ve Başkent Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu 2025 yılında mekânda erişilebilirlik ödülü (turuncu bayrak) alan üniversitelerdir (YÖK, 2025). Dolayısıyla günümüz kampüs anlayışında erişilebilirlik Türkiye Yüksek Öğretim Kurumunun da desteklediği önemli tasarım ölçütleri arasında yer almaktadır.

Türkiye’de kampüsleşme süreci 1956 yılında Bayındırlık Bakanlığı tarafından açılan uluslararası bir mimari proje yarışması sonucunda kurulan Erzurum Üniversitesi ile başlamıştır. Erzurum Üniversitesi kampüs planı, Mexico Üniversitesi’nin planlamasıyla benzer özellikler taşımaktadır. Benzer biçimde, Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nin kampüs yerleşimi de bir yarışma sonucunda belirlenmiş ve mekânsal kurgusunda Mexico Üniversitesi’nden esinlenilmiştir. Uludağ Üniversitesi ise ortak kullanım alanlarının merkezî bir noktada toplandığı ilk yerleşim biçimiyle dikkat çekmektedir. Hacettepe Üniversitesi kampüsü ise kent içinde gelişim alanı bulmakta zorlanması nedeniyle, kent dışında yeniden yapılanan üniversiteler arasında yer almaktadır (Ökten, 2018). Bu doğrultuda kampüslerde yer alan ulaşım, dolaşım ve kamusal kullanım elemanlarının erişilebilirliğini sağlamaya yönelik çeşitli tasarım ilkeleri ve standartlar geliştirilmiştir. Kampüs içerisinde binaları, sosyal alanları ve diğer yapılı çevre elemanlarını birbirine bağlayan yaya yolları ve kaldırımların, kullanıcıların güvenli ve eşit biçimde yararlanabileceği şekilde tasarlanması gerekmektedir. Bu alanların erişilebilir, güvenli ve yeterli geçiş genişliğine sahip olması, mekânsal sürekliliğin sağlanması açısından önem taşımaktadır. Bu doğrultuda kaldırımlar ile yaya yolu arasında yükselti farkı oluşturulmamasına ve farklı mekânları birbirine kesintisiz biçimde bağlayan düzenlemeler yapılmasına dikkat edilmelidir (TS 12576). Yaya yollarının genişliği genel olarak 90–150 cm ve özellikle tekerlekli sandalye kullanıcılarının hareketini kolaylaştırmak amacıyla eğimin %5’i geçmeyecek biçimde olmalıdır. Yaya dolaşımını engelleyebilecek unsurlardan kaçınılmalı; zorunlu durumlarda kullanılan drenaj ızgaraları ise yürüyüş yönüne paralel biçimde ve dar aralıklarla yerleştirilmelidir (Kavak, 2010). Kaldırımlarda yer alan ızgara ve rögar kapaklarının yüzeye aynı kotta olması sağlanmalı ayak takılmasının önüne geçilmelidir, ayrıca yaya güzergâhlarında 2,20 m’den daha alçakta tabela, levha veya bitkisel eleman gibi engelleyici unsurların bulunmamasına özen gösterilmelidir. Kamusal alanlarda kullanılan kent donatıları da yaya dolaşımını engellemeyecek biçimde konumlandırılmalıdır. Görme engelli bireylerin yön bulmasını kolaylaştırmak amacıyla kaldırımlar ve yaya yolunda fark edilebilir yüzey oluşturulmalıdır (TS ISO 23599).

“Durakların algılanabilir alanlarda tanımlanması ve erişilebilir noktalarda belirli işaretleme ve bilgilendirmelerin bulunmalıdır. Engelli bireylerin taşıtlara rahat ulaşımı konusunda durak döşemesi ile taşıt arasında maksimum %5 eğimli rampa kullanılmalıdır. Ayrıca kaldırım ile taşıt zemini aynı kotta olmalıdır” (Erkovan, 2013). Aynı çalışmada, kampüs alanlarında yer alan oturma elemanları, yaya dolaşımını engellemeyecek biçimde yürüme güzergâhlarının dışında ve belirli aralıklarla konumlandırılması gerektiği ifade edilmektedir. Ayrıca oturma birimlerinin çevresinde, tekerlekli sandalye kullanan bireylerin rahatlıkla yaklaşabileceği ve kullanabileceği en az 120 cm genişliğinde bir alanın bırakılması, mekânların kullanıcılar için eşit ve erişilebilir biçimde kullanılabilmesi açısından önem taşımaktadır. Erkovan (2013) bilgilendirme levhalarında kullanıcılar için okunabilir ve algılanabilir özellikte, renk kontrastı, yazı fontu ve yerden yüksekliği gibi kriterleri, farklı kullanıcı profillerini dikkate alacak şekilde düzenlenmesi gerektiğini söylemektedir. Yine aynı çalışmada, atık kutuları için, yaya güzergâhında, tek el kullanımına uygun ve zıt renklerde, yerden yüksekliğinin 90-120 cm arasında olacak biçimde düzenlenmesinin erişilebilirlik ve kullanım kolaylığı açısından önemli olduğu ifade edilmektedir. Kavak (2010) çalışmasında rampalarda yollar ile kaldırımlar arasındaki farklılıklarının giderilip başlangıç ve bitiş noktalarında tekerlekli sandalye kullanıcılarının rahatça manevra yapabileceği alanların bırakılması gerektiğinden bahsetmektedir. Uzun rampalardan kaçınılarak sahanlıklar kullanılmalı, rampalarda korkuluklar kullanılarak güvenli alanlar elde edilmelidir. Merdiven, rampa ve geçiş alanlarında yeterli aydınlatma sağlanmalı; potansiyel risk alanlarının algılanabilirliği artırılmalıdır. Aydınlatma düzeyi kullanıcılar için görsel konfor oluşturacak seviyede planlanmalıdır (2010). Bu açıdan kampüslerin hem mekânsal ölçekte hem de donatı ölçeğinde herkesin erişimine uygun bir yaşam alanı oluşturması ve toplumsal bütünleşmeyi desteklemesi önem kazanmaktadır.

Çukurova Üniversitesi

Çukurova Üniversitesi, 1973'te kurulmuş olup kökeni daha önce farklı üniversitelere bağlı olarak faaliyet gösteren iki fakülteye dayanmaktadır. 1969'da Ankara Üniversitesi bünyesinde açılan Ziraat Fakültesi ile 1972'de Çukurova Tıp Fakültesi, üniversitenin temelini oluşturan ilk akademik birimlerdir. İki fakülte ile başlayan yapılanma, günümüzde önemli ölçüde genişleyerek 19 fakülte, 2 yüksekokul, 11 meslek yüksekokulu, 1 devlet konservatuarı, 4 enstitü ve 38 araştırma-uygulama merkezinden oluşan kapsamlı bir akademik örgütlenmeye dönüşmüştür (URL 1). Çukurova Üniversitesi, toplam dört fakülte/yüksekokul bayrak ödüllerine layık görülmüştür. Abdi Sütçü Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Diş Hekimliği Fakültesi ve Eczacılık Fakültesi, mekânda erişilebilirlik kategorisinde “Turuncu Bayrak” ödüllerini; İletişim Fakültesi ise, sosyo-kültürel faaliyetler kategorisinde “Mavi Bayrak” ödülünü kazanmıştır. İletişim Bilimleri Bölümü ise bedensel engellilik kategorisinde “Engelsiz Program Nişanı”na değer bulunmuştur. Ayrıca, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi mekânda erişim konusunda yaptığı düzenlemeler nedeniyle “Turuncu Bayrak” adayı olmaya hak kazanmıştır (URL 2).

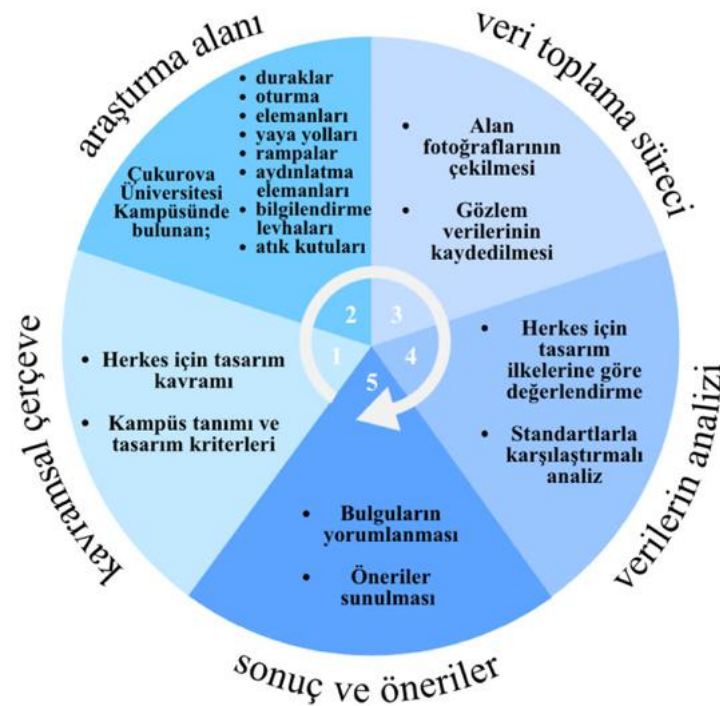
Şekil 12. Çukurova Üniversitesi Kampüsü'nün uydu görseli (<https://earth.google.com/web>, Erişim tarihi: 05.11.2022)

Çukurova Üniversitesi'nin Fiziksel Yapısı, Konumu ve Ulaşım

Seyhan Gölü'nün çevresindeki araziler üzerinde olan Çukurova Üniversitesi Kampüsü, manzarasıyla doğal bir park alanıdır. Kampüs yerleşkeleri, günümüzde yalnızca eğitim işleviyle sınırlı kalmayan; yönetim, barınma, sağlık, kültür, spor ve alışveriş gibi çeşitli hizmetleri bir arada barındıran çok yönlü yaşam alanları olarak konumlanmaktadır. Bu nedenle çağdaş üniversite kampüsleri, küçük ölçekli bir kent işleyişine benzer biçimde örgütlenmektedir. Kent merkezinden belirli bir uzaklıkta yer alan Çukurova Üniversitesi Kampüsü'nde de öğrencilerin büyük bir bölümünü oluşturduğu kullanıcı kitlesinin ders dışı zamanlarını değerlendirilmesi ve temel günlük gereksinimlerini karşılaması, büyük ölçüde kampüs bünyesindeki olanaklara bağlıdır. Gün içinde yaklaşık 50.000 kişiyi ağırlayan kampüs, öğrenci, akademik ve idari personelin yeme-içme ve alışveriş gibi rutin ihtiyaçlarının yanı sıra sosyal ve kültürel etkinliklere yönelik mekânlar da sunmaktadır. Eğitim faaliyetlerini destekleyen bu yapılar, kampüs yaşamının bütüncül bir şekilde sürdürülebilmesine katkı sağlamaktadır. Bu bağlamda, kampüs içerisindeki söz konusu alanlara erişim, bu mekânlara yaklaşım biçimleri ve kullanım olanakları önem kazanmaktadır (URL 3). Çukurova Üniversitesi'nin ana yerleşkesi olan Balcalı Kampüsü, Adana kentinin kuzeyinde konumlanmakta olup şehir merkezine yaklaşık 10 km mesafededir. Kent merkezi ile kampüs arasındaki ulaşım süresi araçla ortalama 20–30 dakika arasında değişmektedir. Kampüse erişim büyük ölçüde toplu taşıma araçları aracılığıyla sağlanmakta olup kullanıcılar ulaşım hatları üzerinde yer alan durakları kullanarak kampüse ulaşabilmektedir. Yaya yolları yapıların girişlerine göre yönlendirilmiştir. Oturma ve dinlenme alanları genellikle bu güzergâh içerisinde dağılmaktadır.

YÖNTEM VE BULGULAR

Bu çalışma, üniversite kampüslerinde açık alanda yer alan duraklar, oturma elemanları, yaya yolları, rampalar, aydınlatma ve bilgilendirme elemanları ve atık kutuları “herkes için tasarım” ilkeleri bağlamında değerlendirilmesini amaçlayan nitel bir alan araştırmasıdır. Çalışmada betimsel analiz yaklaşımı benimsenmiş olup kampüs açık alanlarında yer alan bu elemanlar yerinde gözlem yöntemi ile incelenmiştir. Araştırmanın çalışma alanını Çukurova Üniversitesi Balcalı Kampüsü oluşturmaktadır. Kampüs içerisinde kullanıcı yoğunluğunun yüksek olduğu alanlar araştırma kapsamına dahil edilmiş ve bu alanlarda yer alan 5 adet toplu taşıma durakları, oturma elemanları, yaya yolları, rampalar, aydınlatma ve bilgilendirme elemanları, ve atık kutuları inceleme birimi olarak belirlenmiştir. Bu elemanlar, kampüs kullanıcılarının mekânsal erişim, yön bulma ve kullanım deneyimlerini doğrudan etkileyen temel çevresel bileşenler olması nedeniyle araştırma kapsamına alınmıştır.

Şekil 13. Çalışmanın yöntem şeması (Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.)

Araştırmada veri toplama süreci alan fotoğraflarının çekimi ve yerinde gözlemlerle gerçekleştirilmiştir. Belirlenen elemanlar kampüs içerisinde yerinde incelenmiş; her bir elemanın konumu, fiziksel özellikleri, kullanım biçimi ve kullanıcı ile kurduğu ilişki gözlem yoluyla kayıt altına alınmıştır. Analiz sürecinde değerlendirme ölçütü olarak herkes için tasarım yaklaşımının temel ilkeleri dikkate alınmıştır. Bu kapsamda incelenen elemanlar; eşit kullanım, kullanımda esneklik, basit ve sezgisel kullanım, hatalara dayanım, düşük fiziksel çaba, algılanabilir bilgi ve yaklaşım ve kullanım için uygun boyut ve mekân ilkeleri doğrultusunda değerlendirilmiştir. Her bir eleman bu ilkeler çerçevesinde analiz edilerek tablollaştırılmış ve değerlendirilmiştir. Bu analiz sonucunda kampüs mekânlarında kullanılan elemanların herkes için tasarım yaklaşımı bağlamında değerlendirilmiş ve elde edilen bulgular doğrultusunda tasarım yaklaşımına yönelik öneriler geliştirilmiştir.

ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ BALCALI KAMPÜSÜNDE BELİRLENEN ELEMANLARIN HERKES İÇİN TASARIM İLKELERİ ÇERÇEVESİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ

Çalışmanın bulgular ve analiz bölümünde, duraklar, oturma elemanları, yaya yolları, rampalar, aydınlatma ve bilgilendirme elemanları ve atık kutuları Çukurova Üniversitesi Balcalı Kampüsünün herkes için tasarım ilkeleri açısından mevcut durumunun incelenmesi amaçlanmıştır. Alan çalışması sonucunda elde edilen bulgular görseller ve tablolarla desteklenmiştir. Çalışma kapsamında, Şekil 14'te Çukurova Üniversitesi'nin ana yerleşkesi olan kuzey kampüsü içerisinde incelenen alanların sınırları görülmektedir. Araştırma, kampüsün kullanıcı yoğunluğunun en fazla olduğu bölgelerle sınırlı tutulmuş ve değerlendirmeler bu alanlar üzerinden gerçekleştirilmiştir (Şekil 14).

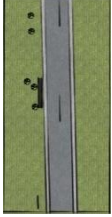

Şekil 14. Çukurova Üniversitesi Balcalı Kampüsü'nün uydu görseli <https://earth.google.com/web>, Erişim tarihi: 05.11.2022)

Çukurova Üniversitesinde yer alan duraklar, oturma elemanları, yaya yolları, rampalar, aydınlatma ve bilgilendirme elemanları, atık kutuları herkes için tasarım ilkeleri olan eşit kullanım, kullanımda esneklik, düşük fiziksel çaba, algılanabilir bilgi, yaklaşım ve kullanım için uygun boyut ve mekân, basit ve sezgisel kullanım, hatalara dayanım, bireyin çevreden hoşnutluğu, işlevsel ve estetik uyum, sosyal uyum ve katılım ilkeleri ve erişebilirlik standartları bağlamında gözleme dayalı olarak incelenmiştir ve tabloların analiz sütunlarında değerlendirilmiştir (Tablo 1, Tablo 2, Tablo 3, Tablo 4, Tablo 5, Tablo 6, Tablo 7).

Tablo 1. Çukurova Üniversitesi Balcalı Kampüsü'nde belirlenen durakların analizi

Ç.Ü. Balcalı Kampüsü Durakları		Analiz
Durak konumu		Merkez kampüs içindeki 5 durak ele alınmıştır. Duraklar Adana Büyükşehir Belediyesi'ni tarafından 1A, 2A, 3A, 4A ve 5A olarak adlandırılmıştır. Solda yer alan şemada mavi renkte noktalarla belirtilmiştir. Çukurova Üniversitesi kampüsünde yer alan <i>durakları, kullanımda esneklik, düşük fiziksel çaba, eşit kullanım, yaklaşım ve kullanım için uygun boyut ve mekân ilkeleri ve erişebilirlik</i> bağlamında değerlendirilmesi amacıyla analizler yapılmıştır.
Ç.Ü. 1A		Çukurova Üniversitesi 1A incelendiğinde durak çevresinde herhangi bir rampanın bulunmadığı gözlemlenmiştir. Kaldırım ve taşıt zemini aynı kotta olmaması <i>erişebilirlik koşuluna</i> aykırıdır. Kullanıcıların, ağaçların konumundan dolayı gelen aracı görememeleri nedeniyle sıklıkla ayakta bekledikleri gözlemlendiğinden Ç.Ü. 1A durağı, <i>düşük fiziksel güç ilkesi</i> bağlamında yetersiz olarak değerlendirilebilir
Ç.Ü. 2A		Çukurova Üniversitesi 2A durağında araçların durak alanına uzak mesafede beklediği gözlemlenmiştir. Bu nedenle otobüs saatini kaçırmamak için oturma elemanları genellikle kullanılmamaktadır. Konum itibarıyla <i>yaklaşım ve kullanım için uygun boyut ve mekân ilkesi</i> açısından olumsuzdur. Duraktaki oturma elemanlarının yerden yüksekliğinin antropometrik ölçülere uygun olmayan bir niteliğe sahiptir. Kaldırım ve taşıt zemini aynı kotta olmaması <i>erişebilirlik koşuluna</i> aykırıdır.
Ç.Ü. 3A		Çukurova Üniversitesi 3A'da ise iki adet durak bulunmaktadır. Durağa yaklaşım konusunda rampa kullanılmış fakat tüm diğer rampalar gibi sonradan oluşturulmuş ve eğimi eşik değer olan %5'in üstündedir. Aynı zamanda konum itibarıyla kaldırımın gerisindedir. Rampaya yönlendiren belirgin bir işaret de ayrıca bulunmamaktadır. Durağın konumu itibarıyla <i>yaklaşım ve kullanım için uygun boyut ve mekân ilkesi</i> açısından olumsuzdur.
Ç.Ü. 4A		Çukurova Üniversitesi 4A durağının bulunduğu konum itibarıyla eğitim yapılarından uzak olması nedeniyle öğrenciler tarafından genellikle kullanılmadığı gözlemlenmiştir. Durağa yaklaşım incelendiğinde herhangi bir rampanın bulunmadığı gözlemlenmiştir. Aynı zamanda durakta diğer duraklarda da olduğu gibi aynı tasarım dili yer almaktadır. Durakta kullanıcıya yönelik bilgilendirme içeriğinin bulunmaması <i>algılanabilir bilgi</i> açısından olumsuz değerlendirilmektedir.

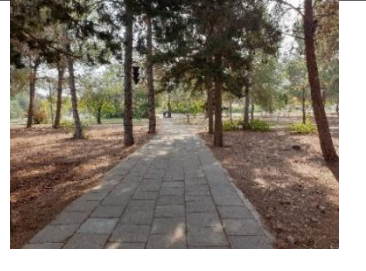

Ç.Ü. 5A		Çukurova Üniversitesi 5A incelendiğinde diğer duraklara göre fazla sayıda oturma alanından oluşmaktadır. Ancak yine de kullanıcıların daha çok kavşağa yakın lokasyonda bekledikleri gözlemlenmiştir. Durağa yaklaşım incelendiğinde herhangi bir rampanın bulunmadığı gözlemlenmiştir. Bu nedenle <i>yaklaşım ve kullanım için uygun boyut ve mekân ve eşit kullanım ilkelerine</i> uygun değildir.

Tablo 2. Çukurova Üniversitesi Balcalı Kampüsünde belirlenen oturma elemanlarının analizi

Oturma elemanları		Analiz
O1		Karşılıklı iki bank ve masa yüzeyinden oluşan <i>O1 kodlu oturma elemanı</i> kilit taşına metal strüktür ile monte edilmiştir. İki bank arasında bulunan destekler oturmayı zorlaştırmaktadır. Bu nedenle <i>yaklaşım ve boyut ve eşit kullanım ilkelerini desteklememektir</i>. Oturma elemanında aydınlatma çözümlenmemiştir. Bu durum <i>alanın okunabilirliği, güvenlik ve erişebilirlik</i> yönünden olumsuz sonuçlara yol açabilir. Ayrıca <i>basit ve sezgisel kullanım ilkesini karşılamamaktadır</i>. Tekerlikli sandalye kullanıcısı için 120 cm den fazla bir boşluk bırakılmış ancak masa yüzeyinin strüktüründen dolayı <i>yaklaşım ve kullanım için uygun boyut ve mekân</i> ilkelerini karşılamadığı ifade edilebilir.
O2		<i>O2 kodlu oturma elemanı</i> metal strüktüre sahip ahşap oturma ve sırtlık yüzeylerinden oluşan bir banktır. “O2” kodlu oturma elemanının rasyonel olarak konumlandırılmadığı görülmektedir. Oturma elemanın kullanıcı-çevre ilişkisi zayıftır. Bu nedenle işlevsel ve estetik uyum ilkesi açısından değerlendirildiğinde uygun değildir. Oturma elemanı yaya dolaşımını engelleyecek konumda bulunduğundan <i>erişebilirlik standartına</i> uygun değildir.
O3		<i>O3 kodlu oturma elemanı</i> incelendiğinde yeşil alan üzerinde konumlandırılmış ve zeminle arasında kot farkı bulunmaktadır. Bu durumun ortopedik engelli bireylerin, topuklu ayakkabı giyen kullanıcıların yaklaşmasını engellediğini ve <i>erişebilirlik</i> açısından uygun olmadığı görülmektedir. Ahşap yüzeylerin sıcaklık hissiyatı konusunda değerlendirildiğinde kullanıcı hissiyatı yönünden olumludur. Ancak oturma elemanının konumu açısından değerlendirildiğinde <i>eşit kullanım ilkesi ve yaklaşım ve kullanım için boyut, mekân ilkesi</i> açısından olumsuzdur.
O4		<i>O4 kodlu oturma elemanı</i>, zemine metal strüktür ile oluşturulmuştur. Oturma yüzeyi ahşap peyzajın etrafında konumlandırılmıştır. Bu durum bir tasarım dili oluşturmuştur. Bu nedenle <i>yaklaşım ve kullanım için uygun boyut, mekân ilkesine ve estetik uyum ilkesi</i> açısından olumludur. Mobilya bağlantı elemanları yönünden dolayı kullanımı açısından ise <i>hatalara dayanım ilkesine</i> uygun değildir. Yaya dolaşımına engel teşkil etmemektedir; <i>erişebilirlik</i> açısından uygundur.

05		<i>O5 kodlu oturma elemanı</i> analiz edilirse genellikle yakın çevresinde dil birliği olmayan işlevsel olmayan oturma elemanları kullanılmaktadır. Aynı zamanda yakın çevresinde bulunan oturma alanlarına kolay ulaşılmamakta, ulaşılması için ekstra güç harcanmaktadır. Bu sıkıntılardan dolayı <i>eşit kullanım ilkesi, düşük fiziksel çaba ilkesi yaklaşım ve kullanım için uygun boyut ve mekân ilkesi ve erişebilirlik</i> açısından olumsuzdur.
06		<i>O6 kodlu oturma elemanı</i> değerlendirilirse oturma yüksekliğinin insan antropometrisine uygun değildir. Oturma ve sırtlık yüzeyinde kullanılan ahşap malzemede deformasyonlar görülmektedir. Bu deformasyonlar kullanımda olumsuz durumlara yol açabilir. Bu nedenle, <i>hatalara dayanım ilkesi ve işlevsel ve estetik uyum ilkesi</i> değerlendirildiğinde uygun değildir. O4 kodlu oturma elemanın benzer şekilde yaya aksına engel değildir. Dolayısıyla <i>erişebilirlik</i> yönünden uygundur.

Tablo 3. Çukurova Üniversitesi Balcalı Kampüsü’nde bulunan yaya yollarına yönelik analiz

	Yaya yolları	Analizi
Y1		<i>Y1 kodlu yaya yolu</i> yaşam koşullarında standart olarak kullanılan kaldırım biçimindedir ve <i>algılanabilirlik</i> açısından olumludur. Ancak, özellikle görme engelli kullanıcılar için zeminde yönlendirme uygulamaları olmaması nedeniyle <i>eşit kullanım ilkesi</i> açısından olumsuzdur.
Y2		<i>Y2 kodlu yaya yolunda</i> taş kaplama zeminlerin birleşim aralıkları, özellikle engelli bireyler, yaşlılar veya topuklu ayakkabı kullananlar için <i>erişebilirliği</i> zorlaştırmaktadır. Bu durum, hem <i>düşük fiziksel çaba hem de eşit kullanım ilkelerine</i> uygun olmayan bir tasarım yaklaşımını göstermektedir.
Y3		<i>Y3 kodlu yaya yolunda</i> kullanılan farklı zemin kaplama malzemeleri yüzey bütünlüğünü bozmakta ve deformasyonlara yol açmaktadır. Bu durum, hem işlevsel bütünlüğü hem de görsel sürekliliği olumsuz etkilemektedir. Pürüzsüz ve kaymayı önleyici yüzeylerin sınırlı sayıda olması, <i>düşük fiziksel çaba ilkesine</i> uyumu zayıflatmaktadır.
Y4		<i>Y4 kodlu yaya yolunda</i> kaymaz yüzey kullanımıyla <i>düşük fiziksel çaba ve hatalara dayanım ilkeleri</i> kısmen sağlanmıştır. Ancak “Y3” kodlu yaya yolundaki gibi kullanılan farklı zemin kaplama malzemeleriyle birleşme kısımlarında yüzey bütünlüğünü bozmakta ve deformasyonlara yol açmaktadır. Bu durumda <i>erişebilirlik standartlarına</i> uygun olmayabilir.

Y5		Y5 kodlu yaya yolu bozuk ve düzensiz yüzeyler, kullanıcıların yürüyüş konforunu azaltmakta ve kayma takılma risklerini yaratmaktadır. Bu durum, <i>hatalara dayanım ve düşük fiziksel çaba ilkelerine</i> uygun olmayan bir kullanım ortaya koymaktadır. Yüzey sürekliliğinin sağlanmaması <i>işlevsel ve estetik uyum ilkesi</i> açısından olumsuzdur.
Y6		Y6 kodlu yaya yolunda malzemenin sürekliliği konusunda olumludur. <i>Düşük fiziksel çaba ve hatalara dayanım ilkeleri</i> kısmen sağlanmıştır. Ancak oturma elemanlarına yönlendiren yüzeylerin ve uyarıcıların bulunmaması, <i>algılanabilir bilgi ilkesinin</i> yetersiz kaldığını göstermektedir.

Tablo 4. Çukurova Üniversitesi Balcalı Kampüsü’nde belirlenen rampalara yönelik analiz

	Rampalar	Analizi
R1		R1 kodlu rampasında yüzeylerin standartlara uygun olsa da hissedilebilir yüzey ve kılavuz izlerin bulunmaması, <i>algılanabilir bilgi ve hatalara dayanım ilkeleri</i> açısından eksiklik oluşturmaktadır. Bu durum, kullanıcı güvenliği ve yön bulma açısından olumsuz bir tasarım sonucuna işaret etmektedir. <i>Erişebilirlik standartlarına</i> göre incelendiğinde rampanın eğimin %5 in üzerindedir ve bu standartlar için uygun değildir.
R2		R2 kodlu rampasında hatalı uygulamalar ve aşırı eğimler tespit edilmiştir. Bu eğimler, kullanıcıların fazla güç harcamasına ve düşme tehlikesine yol açmaktadır. Dolayısıyla, rampalar <i>basit ve sezgisel kullanım ile düşük fiziksel çaba ilkelerine</i> uygun değildir. Rampalar arasında detay farklılıklarının bulunması tasarım bütünlüğünü olumsuz etkilemektedir.
R3		R3 kodlu rampada eğim oranının %5'un üzerinde olduğu ve korkulukların kullanılmadığı görülmektedir. Bu da <i>eşit kullanım ve erişebilirlik standartları</i> açısından olumsuzdur. Ayrıca kullanıcı güvenliği bakımından <i>hatalara dayanım ilkesi</i> yeterince karşılanmamaktadır.
R4		Tasarım sürecinin başında eğimle planlanarak herkes için tasarım anlayışının entegre edildiği R4 kodlu rampanın, <i>eşit kullanım ve erişilebilirlik ilkeleri</i> açısından yeterli olduğu söylenebilir. Eğimi %5 olacak şekilde <i>erişebilirlik standartlara</i> uygun biçimde tasarlanmıştır.

R5		R5 kodlu rampada korkuluk ve küpeşte eksikliği göze çarpmaktadır. Bu durum, özellikle engelli bireyler için ciddi güvenlik riski yaratmakta ve <i>hatalara dayanım ilkesine</i> aykırılık göstermektedir. Ayrıca rampa eğimlerinin <i>erişebilirlik standartları</i> aşması, kullanım kolaylığını azaltmaktadır.
R6		R6 kodlu rampa uygulamasında hem basamak hem rampa oluşturulmuştur. Bu durumda kullanıcıya seçme hakkı tanınmaktadır. Herkes için tasarım ilkeleri düşünüldüğünde <i>düşük fiziksel çaba, uygun boyut ve esnek kullanım ilkesine</i> uygunluğu söz konusudur.

Tablo 5. Çukurova Üniversitesi Balcalı Kampüsü’nde belirlenen aydınlatma elemanları analizi

Aydınlatma Elemanları	Analiz
I1	I1 kodlu aydınlatma elemanının yaya akşlarında aydınlatılmadığı gözlemlenmiştir. Bu durum kullanıcı güvenliği açısından risk oluşturmaktadır. Aydınlatma direklerinin yerleşimindeki düzensizlik ve malzeme çeşitliliği, çoğunlukla farklı bir tasarım diliyle oluşturulmaları yönüyle <i>işlevsel bütünlük ve estetik uyum ilkeleri</i> açısından olumsuzdur. Bu durum, <i>algılanabilir bilgi ilkesine</i> de kısmen aykırıdır. I1 kodlu aydınlatma elemanının yaya akşlarında yeterli aydınlatma sağlamaması, kullanıcıların algılamasını zorlaştırmakta <i>algılanabilir bilgi ve erişilebilirlik</i> açısından olumsuz bir durum oluşturmaktadır
I2	I2 kodlu aydınlatma elemanlarının araç yolu ve kaldırım akşları boyunca yerleştirilmiş olması, gece kullanımında yaya dolaşımının algılanabilirliğini artırarak <i>erişilebilir</i> ve güvenli bir kampüs kullanımı açısından olumlu bir uygulama olarak değerlendirilebilir.

I3		<i>I3 kodlu aydınlatma elemanının yaya aksı üzerinde konumlanması, algılanabilir bilgi ilkesi açısından olumlu bir durumdur. Ancak kampüs genelinde kullanılan aydınlatma elemanları malzeme, form ve konum bakımından farklılık göstermektedir. Bu çeşitlilik, alanın gece kullanımında görsel karmaşaya neden olmakta ve yön bulmayı zorlaştırmaktadır. Dolayısıyla farklı tasarım dillerine sahip bu aydınlatma elemanları bir bütün olarak değerlendirildiğinde, işlevsel ve estetik uyum ilkeleri ve erişilebilirlik açısından olumsuz bir durum ortaya çıkmaktadır.</i>

Tablo 6. Çukurova Üniversitesi Balcalı Kampüsü’nde belirlenen bilgilendirme elemanları analizi

Bilgilendirme Elemanları		Analiz
B1		<i>B1 kodlu bilgilendirme levhası genellikle kaldırımların kenarlarında ve yol kesişimlerinde konumlandırılmıştır. Bu elemanlar, kullanıcıların yön bulmalarını kolaylaştırmakla birlikte, konum ve yükseklik açısından her kullanıcıya eşit erişim olanağı sunmamaktadır. Bu durum, algılanabilir bilgi ve eşit kullanım ilkeleri ve erişebilirlik açısından olumludur.</i>
B2		<i>B2 kodlu bilgilendirme tabelası kullanıcıya yön gösterme açısından yarar sağlasa da tabelalarda yalnızca yazılı ifadelerin yer alması, görsel sembollerin eksikliğine neden olmaktadır. Bu durum, farklı dil yeterliliklerine sahip bireylerin bilgiye erişimini zorlaştırmaktadır. Bu yönüyle algılanabilir bilgi ve eşit kullanım ilkesine ve erişebilirliğe uygun değildir.</i>

B3		<i>B3 kodlu bilgilendirme tabelaları, kullanıcılara yön bulma konusunda yardımcı olmakla birlikte, üzerinde yalnızca yazılı ifadelerin yer alması görsel sembol eksikliğine yol açmaktadır. Bu durum, farklı dil yeterliliklerine sahip bireylerin bilgiye erişimini güçleştirmekte ve algılanabilir bilgi ile eşit kullanım ilkeleri açısından yetersiz kalmaktadır. Genel olarak kampüs içerisindeki bilgilendirme elemanları form, boyut ve yerleşim açısından birbirleriyle uyum göstermemektedir. Bu farklılıklar, bilginin okunabilirliğini azaltmakta ve mekânsal algıyı zorlaştırmaktadır. Dolayısıyla uygulamalar, işlevsel ve estetik uyum ile algılanabilir bilgi ilkelerine ve erişebilirliğe uygun değildir.</i>

Tablo 7. Çukurova Üniversitesi Balcalı Kampüsün’de belirlenen atık kutuları analizi

Atık Kutuları		Analiz
K1		<i>K1 kodlu atık kutuları uygun yükseklikte ve kaldırım hizasında yer almakta, bu sayede farklı kullanıcı gruplarına erişim kolaylığı sağlamaktadır. Ancak kutuların tasarımlarında geri dönüşüm ayrımı yapılmaması, algılanabilir bilgi ve kullanımda esneklik ilkeleri açısından eksiklik yaratmaktadır.</i>
K2		<i>K2 kodlu atık kutuları yükseklikleri ve kapak tasarımları kullanıcı çeşitliliğini yeterince karşılamamaktadır. Özellikle engelli bireyler veya çocuklar için erişim mesafesi uygun değildir. Bu nedenle uygulama, düşük fiziksel çaba ve eşit kullanım ilkeleri bakımından yetersizdir.</i> <i>K2 kodlu atık kutularının yükseklik ve kapak tasarımının kullanıcı gruplarının erişimini destekleyecek biçimde düzenlenmemiş olması özellikle engelli bireyler açısından erişebilirlik bakımından yetersizdir.</i>
K3		<i>K3 kodlu atık kutusu malzemenin geri dönüşümünü sağladığından algılanabilir bilgi ve kullanımda esneklik ilkeleri açısından olumludur. Kampüs genelinde yer alan atık kutularının konumlandırılmasında belirli bir düzen bulunmamaktadır. Bazı bölgelerde kutular kaldırım kenarlarında, bazen de yaya akışını engelleyecek biçimde konumlanmıştır. Bu durum, eşit kullanım ve yaklaşım kullanım için uygun boyut ve mekân ilkeleri açısından olumsuz bir örnek teşkil etmektedir. Ayrıca tek el kullanımına uygun olmadığı için erişebilirlik standartlarına göre de olumsuzdur.</i>

SONUÇ

Bu çalışmada, Çukurova Üniversitesi Balcalı Kampüsü açık alanlarında belirlenen duraklar, oturma elemanları, yaya yolları, rampalar, aydınlatma ve bilgilendirme elemanları ve atık kutuları “herkes için tasarım” ilkeleri doğrultusunda değerlendirilmiştir.

Yapılan analizler sonucunda; kampüs içindeki durakların büyük bölümünde rampaların bulunmadığı, yaklaşım alanlarının düzensiz olduğu ve oturma elemanlarının yetersiz kaldığı belirlenmiştir. Bu durum, eşit kullanım, yaklaşım ve kullanım için uygun boyut ve mekân ve düşük fiziksel çaba ilkeleri açısından olumsuzluk göstermektedir. Oturma elemanlarının çoğunun antropometrik ölçülere uygun olmayan yüksekliklerde konumlandırıldığı, ayrıca malzeme deformasyonları ve oturma alanlarının düzensiz yerleşimi nedeniyle işlevsel ve estetik uyum ile hatalara dayanım ilkelerine uygunluk göstermediği tespit edilmiştir. Oturma elemanlarının konumlandırılması ve fiziksel özellikleri incelendiğinde, kullanıcı çeşitliliğini gözlemleyen tasarım kararlarının erişilebilirlik düzeyini düşürdüğü tespit edilmiştir. Yaya yollarında yönlendirme yüzeylerinin bulunmaması ve zemin malzemesi farklılıklarının yüzey bütünlüğünü bozduğu görülmüştür. Bu durum, eşit kullanım, düşük fiziksel çaba ve hatalara dayanım ilkelerinin yeterince sağlanmadığını göstermektedir. Kampüsteki rampaların büyük çoğunluğunun sonradan eklendiği ve standart eğim değerlerini aşan uygulamalara sahip olduğu belirlenmiştir. Bu durum, eşit kullanım ve kullanımda esneklik ilkeleri açısından olumsuz olarak değerlendirilmiştir. Aydınlatma ve bilgilendirme elemanlarının düzensiz yerleşimi ile tasarım dilindeki farklılıkların, kampüs genelinde görsel bütünlüğü zayıflattığı ve işlevsel ile estetik uyum ilkelerini yansıtmadığı tespit edilmiştir. Atık kutularının yerleşiminde standart bir düzenin bulunmaması ve farklı alanlara rastgele konumlandırılması, yaklaşım ve kullanım için uygun boyut ve mekân ilkesine aykırılık göstermektedir.

Elde edilen tüm bulgular değerlendirildiğinde, kampüs açık alanlarında incelenen elemanların büyük ölçüde sonradan eklenen ve bütüncül bir yaklaşıma dayanmayan tasarım kararları ile şekillendiği anlaşılmaktadır.

Bu bulgular doğrultusunda kampüs açık alan tasarımına yönelik aşağıda yer alan öneriler geliştirilebilir; kampüs mobilyalarının kullanıcı hareket akışları dikkate alınarak tasarlanması ve konumlandırılması, durakların algılanabilir alanlarda tanımlanması ve erişilebilir noktalarda belirli işaretleme ve bilgilendirmelerin bulunması ve kampüs girişinde ilgili yönlendirme levhalarının (harita) yer alması, rampalar ve yaya yollarının evrensel erişilebilirlik ölçütlerine uygun olarak yeniden düzenlenmesi, oturma elemanlarının erişilebilirlik ve antropometrik ölçütlere uygun olarak yeniden düzenlenmesi ve tasarımlarında dil birliğinin olması, bilgilendirme ve yönlendirme elemanlarında çoklu algılamaya yönelik (görsel, işitsel ve dokunsal) çözümlerin geliştirilmesi, aydınlatma elemanlarının kampüs genelinde bütüncül bir tasarım dili oluşturacak biçimde standartlaştırılması ve aydınlatma düzeyinin yeterli düzeyde sağlanması, kampüslerde kullanılacak elemanların tasarımında, mevcut malzeme, teknoloji ve bilgi birikimi dikkate alınarak mümkün olan her kullanıcı kitlesini dikkate alan kapsayıcı tasarım yaklaşımlarının benimsenmesi ön plana çıkmaktadır.

Sonuç olarak çalışmanın, kampüs tasarımlarında herkes için tasarım odağında erişilebilir ve kapsayıcı mekânsal düzenlemelerin önemini ortaya koyarak literatüre katkı sağlaması öngörülmektedir. Ayrıca çalışma farklı üniversite kampüslerinde uygulanabilecek karşılaştırmalı analiz çalışmalarına da zemin hazırlamaktadır.

KAYNAKÇA

- Ak, S. (2007). *Üniversite kampüslerinin tasarım kriterlerinin ve yerleşim sistemlerinin büyüme ve gelişme olanakları bağlamında irdelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Akın Aşkar, E. (2019). *Evrinsel tasarım bağlamında engelsiz erişimin irdelenmesi: Gebze Teknik Üniversitesi Çayırova Kampüsü*. Yüksek lisans tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Gebze.
- Akıncı, G. M. (2014). Evrensel tasarım yaklaşımı Bayburt Üniversitesi yerleşkesi örneği. *Tasarım + Kuram Dergisi*, (17), 16–26.
- Aslaksen, F., Bergh, S., Bringa, O. R., & Heggem, E. K. (1997). *Universal design: Planning and design for all*. The Norwegian State Council on Disability.
- Burgstahler, S. (2020) *Universal Design in Higher Education*, Second Edition. [edition unavailable]. Harvard Education Press. <https://www.perlego.com/book/4324659>
- Büyükşahin Sıramkaya, S. (2018). Tramvayın kampüs yerleşkesi içine entegrasyonunun yaya güvenliği açısından değerlendirilmesi. *Engineering Sciences*, 13(4), 302-315.
- Center for Universal Design (CUD). (1997). *The principles of universal design, version 2.0*. Raleigh: North Caroline State University.
- Erkovan, E. (2013). *Evrinsel tasarım ilkeleri kapsamında bir kamusal alan olarak Akdeniz Üniversitesi Kampüsünün incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Evcil, A. N. (2014). *Herkes için tasarım*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Goldsmith, S. (2007). *Universal design*. Routledge.
- Gökçe, D. (2012). *Antalya Atatürk Kültür Parkı örneğinde parkların engelli bireyler tarafından kullanım olanakları*. Yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Iwarsson, S., & Ståhl, A. (2003). Accessibility, usability and universal design-positioning and definition of concepts describing person-environment relationships. *Disability and Rehabilitation*, 25(2), 57–66.
- Kavak, M. (2010). *Evrinsel tasarım yaklaşımı bağlamında kamusal mekânlar: Harbiye Kongre Vadisi örneği*. Yüksek lisans tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kercher, J. (2008). Names and mission statements: The evolving message of design for all. EIDD Design for All Europe.
- Mace, R. (1997). What is universal design. *The Center for Universal Design at North Carolina State University*, 19.
- Ostroff, E. (2011). *Universal design: An evolving paradigm*. In W. Preiser & K. H. Smith (Eds.), *Universal design handbook* (2nd ed.), (pp. 1.1–1.11). Chicago: McGraw-Hill Professional.
- Ökten, G. (2018). *Evrinsel tasarım ilkeleri doğrultusunda engelsiz üniversite kampüslerinin tasarlanması ve biçimlenmesi üzerine bir araştırma*. Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara.
- Rose, D. (2000). Universal design for learning. *Journal of Special Education Technology*, 15(4), 47-51.
- Schwab, C. (2004). A stroll through the universally designed smart home for the 21st century. *The Exceptional Parent*, 34(7), 24-28.
- Soydaş Çakır, H., & Belir, Ö. (Eds.). (2018). *Evrinsel tasarıma farklı bakışlar*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Steinfeld, J. M. (2012). *Universal design: Creating inclusive environments*. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, Inc.
- Story, M. F., Mueller, J., & Mace, R. (1998). *The universal design file*. NC State University: The Center for Universal Design.
- Story, M. F. (2001). *Universal design handbook*. In W. F. E. Preiser (Ed.), *Principles of universal design* (Chapter 4). Boston: McGraw-Hill.
- Şahin, S. (2017). Türkiye’de kentsel alanlar ve evrensel tasarım ilkeleri ilişkisi: Sakarya Çark Caddesi örneği. *İleri Teknoloji Bilimleri Dergisi*, 6(3), 219-229.
- Türeyen, M. (1999). *Üniversite yapıları*. İzmir: Dokuz Eylül Yayınları.
- Yılmaz, N., vd. (2012). Engellilerin üniversite kampüslerinde ortak mekânları kullanabilmeleri üzerine

bir araştırma: Akdeniz Üniversitesi Olbia Kültür Merkezi örneği. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 9(3).

Yurttaş, N. B. (2016). *Metro istasyonlarının iç mekân atmosferinin tematik açıdan örnekler üzerinden irdelenmesi ve Şehreküstü Metro İstasyonu örneği*. Yüksek lisans tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Yükseköğretim Kurulu. (2025, 25 Aralık). Yükseköğretim Kurulundan “Engelsiz Üniversite”lere “bayrak ve nişan” ödülü. YÖK, [Erişim tarihi: 03.03.2026].

Türk Standardları Enstitüsü. (2012). *TS 12576: Şehir içi yollar — Kaldırım ve yaya geçitlerinde ulaşılabilirlik için yapısal önlemler ve işaretlemelerin tasarım kuralları*. TSE, [Erişim tarihi: 03.03.2026].

Türk Standardları Enstitüsü. (2012). *TS ISO 23599: Görme özürlü veya az görenler için yardımcı mamuller—Hissedilebilir yürüme yüzeyi işaretleri*. TSE. [Erişim tarihi: 03.03.2026].

Web siteleri

URL 1: <https://www.cu.edu.tr/institutional/university/tarihce/>, [Erişim tarihi: 11.09.2025].

URL 2: <https://engelsiz.cu.edu.tr/haber-detay/42/engelsiz-universite-bayrak-ve-program-nisani-odulleri-2024>, [Erişim tarihi: 02.03.2026].

URL 3: <https://www.cu.edu.tr/institutional/university/genel-bilgi/>, [Erişim tarihi: 11.09.2025].